

Makale Bilgisi: Yertutan, S., Ercan, G. S. (2023). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Türk Yeraltı Edebiyatında Kabalık Bağlamında Temsili. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:10, Sayı:2, ss.614-626.	Article Info: Yertutan, S., Ercan, G. S. (2023). The Representation of Gender Roles in Turkish Underground Literature within the Context of Impoliteness. DEU Journal of Humanities, Volume:10, Issue:2, pp. 614-626.
Kategori: Araştırma Makalesi	Category: Research Article
Gönderildiği Tarih: 17.08.2023	Date Submitted: 17.08.2023
Kabul Edildiği Tarih: 11.09.2023	Date Accepted: 11.09.2023

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN TÜRK YERALTI EDEBİYATINDA KABALIK BAĞLAMINDA TEMSİLİ¹

Suna Yertutan*, Gülsüm Songül Ercan**

ÖZ

Dil, ait olduğu toplumun değerlerini yansıtmamın yanı sıra toplumu oluşturan kişilere toplumsal cinsiyet rollerini oluşturma ve sürdürme konusunda kültürel etki eden bir iletişim aracıdır. Bu bakış açısı, toplumsal uygulamalardan türeyen ve toplumsal cinsiyetle ilgili konuları içeren söylem ile kendini göstermektedir. Araştırmalar kadın ve erkeklerin farklı cinsiyet rollerine gönderme yapan kültürel normlara dayalı olarak dili farklı şekilde kullandıklarını göstermektedir. Söz konusu belirlemenin örneklerinden biri, genellikle kadınların ve bu bağlamda kadın dilinin daha kibar olduğu biçimindedir (Lakoff, 1975; Brown, 1980; Holmes, 1995; Mills, 2005). Yeraltı edebiyatı egemen düşünceye ve ana akım edebiyata meydan okuyan bir metin türüdür. Bu tür, toplumsal normların dışında kalan karakterlerin yaşam tarzlarını ve dolayısıyla argo, küfür ve kaba dil kullanımı gibi özellikleri içermektedir. Bu nedenle, yeraltı edebiyatının incelenmesi, yazarların toplumsal cinsiyet rollerini yarattıkları karakterlerin dil kullanımları aracılığıyla yansıma biçimini anlamak açısından önemlidir. Bu doğrultuda, çalışmamızın amacı, veri tabanı olarak belirlenen Türk yeraltı edebiyatı romanlarında dilsel kabalık kullanımını inceleyerek kadın ve erkek yazarlar tarafından yaratılan kadın ve erkek karakterlerin kabalık tetikleyicisi kullanımı arasında toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda bir fark bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla 2 kadın ve 2 erkek Türk yeraltı edebiyatı yazarının 2'şer romanı olmak üzere toplam 8 yeraltı edebiyatı romanı Culpeper'in (2016) Kabalık Tetikleyicileri Modeli çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kadın yazarların kaba dil kullanımını kadın karakterler üzerinde

¹ Bu çalışma 06.11.2018 tarihinde tamamladığımız "Türk Yeraltı Edebiyatında Kabalık: Kabalık Tetikleyicileri Kullanımı ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

* Öğr. Gör. Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, syertutan@atu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5569-4455

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, songul.ercan@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5392-7008

sağlamasına karşın erkek yazarların romanlarında hem kadın karakter sayısını sınırlı tutma eğiliminde olduğu hem de bu karakterlere kaba dil kullandırmaktan kaçındığı ortaya konmuştur. Bu durum erkek yazarların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürülmesine, kadın yazarların ise söz konusu rollerin toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunacak biçimde roman karakterlerini kurguladığını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal cinsiyet, dilsel kabalık, kabalık tetikleyicileri, yeraltı edebiyatı, Eleştirel Söylem Çözümlemesi

THE REPRESENTATION OF GENDER ROLES IN TURKISH UNDERGROUND LITERATURE WITHIN THE CONTEXT OF IMPOLITENESS

ABSTRACT

Language is not only a reflection of the values of the society it belongs to, but also a cultural instrument that influences the construction and perpetuation of gender roles among the individuals who constitute that society. This perspective manifests itself through discourse derived from social practices and encompassing issues related to gender. Research indicates that language use varies between women and men due to cultural conventions that relate to distinct gender roles. An example of this determination is the perception that women, and women's language in this sense, tends to be more polite (Lakoff, 1975; Brown, 1980; Holmes, 1995; Mills, 2005). Underground literature is a genre that challenges mainstream thought and literature. This genre encompasses the lifestyle of characters who deviate from societal norms, and thus it includes features like slang, swearing, and impoliteness. Consequently, the study of underground literature is important for understanding how authors' use of language reflects on the gender roles they create for their characters. In this respect, our study aims to examine the use of impoliteness in selected Turkish underground literature novels to determine whether there is a gender-based difference in the use of impoliteness triggers by male and female authors for creating male and female characters. To achieve this goal, a total of 8 Turkish underground literature novels, including 2 novels each from 2 female and 2 male authors, were analysed within the framework of Culpeper's (2016) Model of Impoliteness Triggers. The results of the study reveal that female authors employ impoliteness through female characters, male authors tend to limit the number of female characters and also refrain from using impolite language for these characters. This shows that male writers construct their novel characters in a way that contributes to the perpetuation of traditional gender roles while female authors construct the characters so as to contribute to gender equality.

Keywords: Gender, impoliteness, impoliteness triggers, underground literature, Critical Discourse Analysis

1. GİRİŞ

Dil, toplumun ortaya koyduğu bir olgu olarak varlığını sürdürmekte ve bu nedenle, toplumsal değerleri, normları ve düşünce kalıplarını iletmek için güçlü bir araç olarak hizmet etmektedir. Bu nedenle toplumdilbilim çalışmalarında önemli yer tutan konulardan biri, aynı dili konuşan kadın ve

erkekler arasındaki dilsel farklılıkların kadın ve erkeklerin farklı toplumsal rolleri benimsemelerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığıdır. Toplumsal cinsiyet rollerine bağlı söz konusu farklılıklar söylem aracılığıyla belirgin hale gelmektedir. Cinsiyet kavramını toplumsal bakış açısıyla ele alan çalışmalar bireylerin dil kullanımının toplumun cinsiyetlerden beklentileriyle ilişkili olduğunu gösteren sonuçlara ulaşmıştır (Lakoff, 1975; Coates, 1986, Holmes, 1995, Tannen, 1995). Öte yandan, dil kullanımının toplumsal cinsiyet rollerinden farklı unsurlarla etkileşim içerisinde bulunduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Söz gelimi, Türkçe alanyazında Ercan (2003) ve Ercan ve Yağcıoğlu (2007) metin türünün dilsel seçimler üzerinde toplumsal cinsiyet rollerinden daha etkili olduğunu gazete köşe yazarlarının dil kullanımını inceledikleri çalışmalarında saptamıştır.

Toplum, bireylere cinsiyete bağlı roller ve kültürel normlar atayarak onları toplumsal kimliklere dönüştürmektedir. Bu dönüşüm sonucunda, bireyler toplumun diğer üyeleriyle farklı biçimde iletişim kurmaktadır (Bonvillain, 1997, s. 166). Toplumu oluşturan bireyler toplumsallaşma süreçleri boyunca, diğer toplum üyeleri ve iletişim araçları gibi araçlar aracılığıyla kendi toplumsal cinsiyet kimlikleri hakkında bilgi edinirler. Bu süreç sonucunda kadın dili ve erkek dili ayrımının ortaya çıktığı görülmektedir Lakoff (1975) tarafından ifade edildiği üzere, toplumsallaşma sürecindeki kız çocukları, toplumdaki rollerine uygun dilsel seçimler yapmak zorunda hissedebilirler. Bu kabullere uymadıklarında ise “erkek gibi” davranmakla suçlanabilir ve toplumdan dışlanma tehdidiyle karşılaşabilirler. Bu nedenle, iletişimlerinde kullandıkları dil zaman içinde farklılaşarak kadın dili görünür hale gelmektedir. Söz konusu kadın dilinin görüldüğü alanlardan biri de yazındır. Toplumsal cinsiyet, toplumsal yaşamın her boyutunun içine işlediği için yaratıcılığı yönlendiren bilinçaltını ve hayal gücünü de etkilemektedir. Bu etki, kadın yazarların ana akım edebiyatın büyük çoğunluğunu oluşturan erkeklere ait dünyaya girebilmek amacıyla özgürce düşüncelerini ifade etmekten kaçınmalarına ve bilinçli ya da bilinçsiz biçimde kendilerini sınırlamalarına yol açmaktadır. Böylelikle kadın yazarlar genellikle toplum tarafından onaylanacaklarını düşündükleri dile yönelmekte ve toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmayan eserleri ortaya çıkarmaktan kaçınılmaktadırlar (Parla, 2009).

Dilsel kabalık kavramının farklı tanımları olsa da en genel bakış açısıyla inceliğin karşıtı olarak görülmektedir. İmaj zedeleyici bir eylem olduğu ve aynı zamanda toplumsal normları bozarak çatışmaya neden olduğu görüşü dile getirilmektedir (Lakoff, 1989; Beebe, 1995; Culpeper, Bousfield ve Wichman, 2003). Yeraltı edebiyatı ana akım edebiyata karşıt olarak topluma aykırı konuları ele almaktadır. Bu nedenle yeraltı edebiyatı kahramanlarını toplumsal düzene aykırı olan yaşam biçimleri nedeniyle toplum dışına itilen kişiler oluşturmakta ve söz konusu karakterler alt kültürün üretmiş olduğu dilin metne yansımayla birlikte dilsel kabalığa sıkça

başvurmaktadır. Ercan (2008), metin türünün betimlenmesinin o metin türüne özgü gelenek ve dilsel araçların bilinmesiyle mümkün olduğunu; bu nedenle metinlerde kullanılan dilsel kaynakların metin türünün özelliklerini taşıdığı söylemin çözümlenmesini sağladığını belirtmektedir. Yeraltı edebiyatı türünü de diğer edebiyat türlerinden ayıran dilsel özelliklerin argo, küfür ve dilsel kabalık olduğu görülmektedir (Gökalp Alparslan, 2009; Öktem, 2011; Türkmenoğlu, 2013; Demir ve Kuş, 2016). Bu nedenle araştırmamız kapsamında toplumsal cinsiyet ile dilsel kabalık arasındaki ilişki, toplumsal düzenle çatışma halinde oldukları için toplum tarafından dışlanan ve alternatif yaşamları betimleyen yeraltı edebiyatı romanlarında kadın ve erkek yazarlar tarafından yaratılan kadın ve erkek karakterlerin kabalık tetikleyicisi kullanımı arasında toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda bir fark bulunup bulunmadığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

2. Toplumsal Cinsiyet ve Dilsel Kabalık İlişkisi

Türkçede ‘cinsiyet’ kavramı, İngilizcede ‘sex’ ve ‘gender’ terimlerine karşılık gelmektedir. ‘Cinsiyet’ kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve fiziksel farklılıkları kapsarken ‘gender’ terimi ise kadın ve erkek arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıkları ifade etmek için kullanılmaktadır (Wardhaugh, 1998, s. 309). Türkçede bu iki kavram arasındaki fark sırasıyla cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terimleriyle ifade edilmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, toplumun üyeleri olan kadın ve erkekler, kendilerinden davranışlar konusunda ortak bir toplumsal bilgiye sahiptirler. Bu bilginin aktarılmasında toplumu oluşturan diğer kişiler ve iletişim araçları etkin rol oynamaktadır. Örneğin, bir bebek doğduğu andan itibaren giydirilme biçimi ve kendisine verilen oyuncak türü ile toplum tarafından kabul edilen kural ve davranışları öğrenmeye başlamaktadır. Bu şekilde toplumsal cinsiyet, bireylere dayatılan duygu, düşünce, inanç, değer ve davranış kalıplarıyla etkileşim içinde olmakta ve kültürel ve toplumsal değerlerle iç içe geçmiş olan dil aracılığıyla tekrar üretilmekte ve güçlendirilmektedir.

Toplumsal cinsiyetin yapılandırılması ve cinsiyet rollerine uygun davranış normlarının ve değer yargılarının oluşturulmasında, dil işlevsel bir araç olarak kendisini göstermektedir. Bununla birlikte, toplumdaki roller ekonomik ve ideolojik değişimlere bağlı olarak evrilebilen toplumsal süreçlerin parçası olduğu için söz konusu değişimin topluma ve dile yansımaları ise kaçınılmazdır (Goddard ve Patterson, 2000, s. 38-67). Bu bağlamda, toplumun parçası olan kadın ve erkeklerin dil kullanımının toplumsal cinsiyet etkisiyle farklılaşmasının bütün toplumlarda gözlenebileceği düşünülmektedir. Bir toplumda kadın ve erkeklerin rollerinin ne kadar katı bir şekilde tanımlandığı, dilsel farkların boyutunu belirlemektedir (Holmes, 1998; Trudgill, 2000). Örneğin, kadınlardan beklenen ölçünlü dil kullanımı, kibarlık ve argo kullanmaktan kaçınma gibi dilsel davranışları, toplumsal cinsiyet rolleri tarafından getirilen sınırlamaları yansıtan toplumsallaşma kalıplarını

sergilemektedir (Holmes, 2008, s. 157-158). Toplumsal cinsiyet ve dil arasında ilişkiyi araştıran çalışmalar, kadınların toplumsal rolleriyle uyumlu bir biçimde dilsel tercihlerinde kabalıktan kaçınarak kibar bir dil kullanmayı tercih ettiklerini göstermektedir (Lakoff, 1975; Brown, 1980; Holmes, 1995; Mills, 2003 ve 2005).

Dilsel kabalık, kibarlık kavramının tersi olarak betimlenmekte ve farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Lakoff (1989, s. 103), kabalığın kibarlık stratejilerinin kullanılmasının beklendiği durumlarda kullanılmaması” durumunda ortaya çıktığını belirtmektedir. Kabalığı tanımlayan bir diğer dilbilimci olan Beebe (1995, s. 159) ise “imaj zedeleyici eylem” olarak tanımlamakta ve bu eylemlerin toplumsal normları yıkıcı etkisi olduğunu ifade etmektedir. Kabalık Kuramı’ni geliştiren Culpeper (1996), Brown ve Levinson (1987) tarafından belirlenen kibarlık stratejilerinin karşıtı olarak bir kabalık stratejisi belirlemiş ve 2016’da Kabalık Tetikleyicileri Modeli’ni oluşturmuştur.

2.1. Kabalık Tetikleyicileri

Culpeper (2016, s. 437-440) 1996’da öne sürdüğü kabalık stratejilerinin birçok araştırmancının odak noktası haline geldiğini ve toplanan verileri açıklamada etkili olması nedeniyle kabalık stratejilerinin geçerliğini kanıtladığını öne sürerek alternatif bir yaklaşım önermiştir. Bu yaklaşımda “strateji” yerine “tetikleyici” terimini tercih ettiğini ifade ederek Kabalık Tetikleyicileri Modeli’ni geliştirmiştir (Culpeper, 2016, s. 426-436). Söz konusu model ve ilgili örnekler Tablo 1 ve Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tür	Umlar	Örnek
Hakaretler	Kişiselleştirilmiş olumsuz seslenme durumları	seni şişman salak/ lan manyak/ ökün/ hödük/ beyinsiz vs.
	Kişiselleştirilmiş olumsuz yargılar	öyle aptalsın ki/ sen hiçbir şeyi doğru yapamazsın/ beni eğlendiriyorsun vs.
	Kişiselleştirilmiş olumsuz gönderimler	senin o kokmuş ağzın vs.
	Kişiselleştirilmiş üçüncü kişi olumsuz gönderimleri (hedef duyarken)	bu kaçık sürtük
Sert Eleştiriler / Şikâyetler Tatsız Sorular ve/ya Önsayıtlar		bu tamamen iğrenç vs. neden hayatımı cehenneme çeviriyorsun? / bana yine yalan mı söylüyorsun? / yine ne oldu? vs.
Küçümsemeler İleti Güçlendiricileri		bu çok çocukça vs. beni dinle / anladın mı? / anladın değil mi? vs.
Kovma Susturucular Tehditler		defol / kaybol / siktir git vs. çeneni kapat / kes sesini vs. eğer ... yapmazsan tokadı patlatırım hazır olsan iyi olur yoksa suratını dağıtmadan önce vs. cehenneme git / siktir vs.
Olumsuz İfadeler (küfürler, beddualar vs.)		

Tablo 16. Kalıplaşmış İfadeler

Tür	Ulamlar	Alt Ulamlar	Örnek Davranış
Durum Odaklı	İç uyumsuzluk	Eşzamanlı	Birinin yaptığı işin iyi olduğunu tam tersini ima eden bir tonla söylemek. Bir başçavuşun eğitimdeki bir kadın askere “gerçekten insanları bu küçük hareketinle etkiledin kızım” demesi. (“Gerçekten etkiledin” geleneksel olarak kibarlık ifade ederken sonrasında kadın meslektaşına yönelik olarak kullanılan” küçük” ve “kız” küçümseme ve hakaret içeren bir kabalıktır.)
		Artzamanlı	Şikâyet mektubunda “ÇOK ÇOK ÇOK ÇOK teşekkürler” kalıplaşmış kibarlık ifadesinin kullanılması (Dilsel davranış ve bağlamın örtüşmediği durumlar).
Şekil Odaklı	Dış uyumsuzluk		Karşıdaki kişinin bir konuyu bilememesi üzerine “Herkes bilir bunu!” denmesi (Anlamsal içerik belirtilidir ve kabalık olarak yorumlanır).
Bağlam Odaklı	Belirtisiz davranış		Annenin üniversite öğrencisi kızına “Para konusunda başın derde girecek. Yarın öğrenci kredisine başvur.” demesi ve kızının “Anne yeter artık biliyorum demesi (Açık, doğrudan söyleme kabalığı).
	Davranışta bulunmama		Birine verdiği hediyeden ötürü teşekkür edilmemesi.

Tablo 2. Sezdirimsel İfadeler

Tablo 2’de gösterilen sezdirimsel kabalık ifadelerinin ilk türünü oluşturan durum odaklı sezdirimsel ifadeler kibarlık ve kabalık ifadelerinin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu türün ulamlarından birini oluşturan iç uyumsuzlukta öngörülen bir davranışın bağlamı diğeriyle uyuşmamaktadır. Dış uyumsuzluk ise davranışın kullanım bağlamıyla uyuşmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Şekil odaklı sezdirimsel ifadelerde bir davranışın anlamsal içeriği veya yüzey formu belirtili olduğu için kabalık çıkarımı tetiklenmektedir. Bağlam odaklı sezdirimsel ifadelerin ilk ulamını oluşturan belirtisiz davranış, belirtisiz ve kalıplaşmamış davranış bağlamla uyuşmadığında ortaya çıkarken davranışta bulunmama ise bir davranışın yapılmaması kabalık olarak yorumlanmaktadır.

2.2. Yeraltı Edebiyatı

Yeraltı kavramı *Edebi Terimler ve Edebi Kuramlar Sözlüğü*’nde (A Dictionary of Literary Terms and Literary Theories) ‘yasadışı, yıkıcı, gizli

saklı' olarak tanımlanmaktadır (Cuddon, 2013, s. 747). Aynı kavram *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*'te ise birincil anlam olarak 'gizli ve yasa dışı', ikincil anlam olarak ise 'alışılmışın dışında olan, aykırı' şeklinde tanımlanmaktadır. Yeraltı edebiyatı kahramanları sokaktan ve alt kültürden gelmekte ve genel geçer ahlak kurallarının dışına çıkmayı ve sorgulamayı hedeflemektedir. Dolayısıyla yeraltı edebiyatı çıkışı ve doğası gereği keskin hatlarla tanımlanabilen bir akım değildir. Ancak sınırlarını belirlemeye yönelik görüşlerin, (i) eserin yayımlanma biçimi, (ii) içeriği ve biçim özelliği ile (iii) yazarının duruşu yani yaşamıyla yazdıklarının örtüşmesi olmak üzere üç grupta toplandığı görülmektedir. Bu doğrultuda, (i) dağıtımı gizli bir şekilde yapılan ya da bağımsız bir yayıncı ya da dağıtımçı aracılığıyla yayınlanan (Erdoğan, 2011; Marakoğlu, 2011); (ii) ana akım edebiyatın görmezden geldiği, topluma aykırı olan konuları ele alan ve dolayısıyla belirleyici unsurları arasında argo, küfür ve kaba üslup bulunan (Kahraman, 2011; Öktem, 2011; Türkmenoğlu, 2013); (iii) yeraltı edebiyatı eseri üreten yazarın yaşamının da bir "yeraltılık durum" içerdiği durumlarda yeraltı edebiyatından söz edilebilmektedir. Ancak bu üç özellikten en önemlisinin, toplumu karşısına alarak yer altında olmak bir duruş meselesi olduğu için, eserin içeriği ve onu anlatma biçiminin olduğu vurgulanmaktadır (Saridoğan, 2011). Bu nedenle, Türk yeraltı edebiyatı eserlerinde kabalık kullanımının Culpeper'in Kabalık Tetikleyicileri Modeli aracılığıyla çözümlenmesiyle kadın ve erkek yazarların ürettikleri metinlerde toplumsal cinsiyet rollerinin dilsel kabalık kullanımı ve kabalık türü seçimi üzerinde etkili olup olmadığının ortaya konabileceği öne sürülebilir.

2.3. Yöntem

Çalışmanın veri tabanının belirlenmesi amacıyla Türk yeraltı edebiyatıyla ilgili çeşitli basılı edebiyat dergileri, fanzinler, internet üzerinden yayın yapan edebiyat siteleri, yayınevi katalogları ile yeraltı edebiyatı üzerine yazılan tez ve makaleler taranmış ve Türk yeraltı edebiyatında 17 erkek 2 kadın olmak üzere toplam 19 Türk yeraltı edebiyatı yazarı olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda cinsiyet değişkeninin dil kullanımına etkisi araştırıldığı ve Türk yeraltı edebiyatı yazarı olarak kabul edilen sadece 2 kadın yazar bulunduğu ve romanlarını 2000 yılı sonrasında yazdıkları için istatistikçi bir uzmanın önerisi doğrultusunda karşılaştırma yapılacak 2 erkek yazar, kadın yazarların romanlarının yayım tarihine ve romanlarının toplam sayfa sayılarına yakın olanlar arasından seçkili örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Dolayısıyla 2'si kadın 2'si erkek olmak üzere 4 yazar tarafından yazılan 8 adet Türk yeraltı edebiyatı romanı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. İncelenmek üzere seçilen yazar ve romanları şu şekildedir: Ayça Seren Ural – *Pogo* ve *Lirik Soğan*; Sibel Torunoğlu – *Travesti Pinokyo* ve *Dejavu*; Hakan Günday – *Piç* ve *Zargana*; Fatih Kaynak – *İlk Yarı 10-0* ve *Hiçliğin Aynasıydım Ben*. Veri tabanının incelenmesinde hem nitel hem nicel araştırma yöntemini kapsayan karma yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi

kapsamında veri tabanını oluşturan romanların tümü baştan sona Söylem Çözümlemesi yöntemiyle incelenmiş ve kabalık ifade eden dilsel kaynaklar saptanarak Culpeper'in (2016) *Kabalık Tetikleyicileri Modeli*'nde belirlenen ulamlar altında sınıflandırılmıştır. Nicel araştırma bağlamında ise kabalık tetikleyicileri kullanım sıklıkları ve oranları saptanmıştır. Bu amaçla, istatistiksel çözümleme ve hesaplamalar için 'Minitab (Statistical Software for Windows, Ver.17) İstatistik Paket Programı' kullanılmıştır. Kadın ve erkek yeraltı edebiyatı yazarlarının toplumsal cinsiyetlerine bağlı olarak romanlarında kabalık tetikleyicisi kullandıkları karakter cinsiyeti seçimlerinin farklılık gösterip göstermediği incelenmesi için öncelikle kabalık tetikleyicisi kullanan karakter cinsiyet ve kabalık tetikleyicisi kullanım sıklığı toplumsal cinsiyet değişkeni bağlamında belirlenmiş ve istatistik ilişkisini saptamak amacıyla Z-oran testi kullanılarak veriler karşılaştırılmıştır. Toplumsal cinsiyet üzerindeki dil, kültür ve ideoloji etkisi ise Eleştirel Söylem Çözümlemesi aracılığıyla incelenmiş, yorumlanmış ve açıklanmıştır.

2.4. Bulgular ve Tartışma

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgularda çalışmanın veri tabanını oluşturan Türk yeraltı edebiyatı romanlarında Culpeper'in (2016) *Kabalık Tetikleyicileri Modeli* bağlamında *kalıplaşmış ifadeler* ve *sezdirimsel ifadeler* olmak üzere iki temel ulama ve *kalıplaşmış ifadeler* ulamı altında *hakaretler*, *sert eleştiriler/şikâyetler*, *tatsız sorular* ve/ya *önsayıltılar*, *küçümsemeler*, *ileti güçlendiricileri*, *kovma*, *susturucular*, *tehditler*, *olumsuz ifadeler* ile *sezdirimsel ifadeler* ulamı altında *durum odaklı*, *şekil odaklı*, *bağlam odaklı* şeklinde alt ulamlara ayrılan kabalık tetikleyicisi türlerinden *küçümsemeler* haricinde hepsinin kullanıldığı saptanmıştır. Bulgularımıza göre, *küçümsemeler* kabalık tetikleyicisi alt ulamı erkek yazarların romanlarında hiç kullanılmamış, *sezdirimsel ifadeler* alt ulamı ise sadece bir kez kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu kabalık tetikleyicilerinin metinlerin anlatı bölümünde değil sadece karşılıklı konuşmalarda kullanıldığı saptanmıştır. Aşağıda kabalık tetikleyicisi türlerine ait veri tabanından elde edilen örnekler sunulmaktadır.

Kalıplaşmış İfade Örnekleri:

- Hakaretler: “Yanında oturan *gerizekalı...*” (Hakan Günday, Piç)
- Sert eleştiriler/şikâyetler: “*Deli saçması* bu.” (Sibel Torunoğlu, Dejavu)
- Tatsız sorular “*Ne diyosun be sen?*” (Ayça Seren Ural, Lirik Soğan)
- Tatsız önsayıltılar: “*Salla salla.*” (Fatih Kaynak, Hiçliğin Aynasıydım Ben)
- Küçümsemeler: “*Çocuk çocuk* konuşma.” (Ayça Seren Ural, Pogo)
- İleti Güçlendiricileri: “*Şimdi beni iyi dinle.*” (Fatih Kaynak, İlk Yarı 10-0)
- Kovma: “*Git buradan!*” (Sibel Torunoğlu, Travesti Pinokyo)

- Susturucular: “Kes!” (Hakan Günday, Zargana)
- Tehditler: “Dökerim bağırsaklarımı.” (Ayça Seren Ural, Lirik Soğan)
- Olumsuz ifadeler: “Allah belanı versin!” (Fatih Kaynak, Hiçliğin Aynasıydım Ben)
- Sezdirimsel İfade Örnekleri:
- Durum odaklı: “Ha ha ha çok komik!” (Ayça Seren Ural, Pogo)
- Şekil odaklı: “En azından bir işim var. Sizin gibi asalak değilim.” (Hakan Günday, Piç)
- Bağlam odaklı: “Çıkar çabuk ayakkabılarını.” (Fatih Kaynak, İlk Yarı 10-0)
- Evden atılmaları üzerine Nilay kendi evinde kalmalarını teklif ettiğinde Barbaros’un teşekkür etmemesi. Hakan Günday, Piç

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, çalışmamızın amacı Türk yeraltı edebiyatında kadın yazarlar ve erkek yazarlar tarafından yaratılan kadın ve erkek karakterlerin kabalık tetikleyicisi kullanımı geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenip etkilenmediğinin ortaya konmasıdır. Bu doğrultuda, kabalık tetikleyicisi kullanan kadın ve erkek karakterlerin kabalık tetikleyicisi kullanım sıklığı belirlenmiştir.

	Kadın Yazarlar		Oran (%)		Erkek Yazarlar		Oran (%)	
	K	E	K	E	K	E	K	E
Kabalık Tetikleyicisi Kullanım Sıklığı	266	145	%64.7	%35.3	31	243	%11.4	%88.6
Toplam	411		%100		274		%100	

Tablo 3. Kadın ve Erkek Yazarların ve Yarattıkları Roman Karakterlerinin Toplumsal Cinsiyetine Göre Kabalık Tetikleyicisi Kullanım Sıklığı ve Oranı

Tablo 3’te görüldüğü gibi, kadın yazarların ve erkek yazarların yarattıkları karakterler toplumsal cinsiyet rolleri açısından irdelendiğinde, erkek yazarların baskın bir biçimde erkek karakterlerin kabalık tetikleyicilerini daha yoğun bir biçimde kullanan karakterler olarak kurgulamıştır. Elde edilen bu bulgulardaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla istatistiksel olarak Z-oran testi kullanılmış ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Z-oran testine ilişkin formülde:

‘X’ kadın ve erkek karakterlerin kabalık tetikleyicisi kullanım sayısını;

‘N’ yeraltı edebiyatı romanlarındaki toplam kabalık tetikleyicisi sayısını;

‘GA’ güven aralığını temsil etmektedir.

Kadın Yazarlar	Erkek Yazarlar
X/N: 266/411 – 145/411	X/N: 31/274 – 243/274
p(1) - p(2) için tahmin: -1,28937	p(1) - p(2) için tahmin: 7,71114
95% Güven Aralığı: (-1,60147, -0,977269)	95% Güven Aralığı: (6,65610, 8,76617)
p(1) - p(2) için = 0 (ve \neq 0): Z = -8,10 P-değeri = 0,001	p(1) - p(2) için = 0 (ve \neq 0): Z = 14,33 P-değeri=0,001

Tablo 4. Kadın ve Erkek Karakterlerin Kabalık Tetikleyicisi Kullanım Sıklıklarının Z-Oran Testi ile Anlamlılığının Belirlenmesi

Kadın ve erkek karakterlerin kabalık tetikleyicisi kullanım sıklıklarının Z-oran testi ile karşılaştırılması, roman karakterlerinin kabalık tetikleyicisi kullanım sıklıkları ile toplumsal cinsiyeti rolleri arasında istatistik olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0,05$) belirlenmiştir. Tablo 3’te görüldüğü gibi, kadın yazarların romanlarındaki kadın karakterler (%64.7) kabalık tetikleyicilerini erkek karakterlere oranla daha yoğun kullanırken, erkek yazarların romanlarında kabalık tetikleyicileri yoğunlukla (%88.6) erkek karakterler tarafından kullanılmıştır. Diğer bir ifadeyle, erkek yazarlar geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yarattıkları karakterler aracılığıyla yeniden yaratmakta ve bu rollerin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır.

3. SONUÇ

Türk yeraltı edebiyatında kadın ve erkek yazarların yarattıkları kadın ve erkek karakterleri kabalık tetikleyicisi kullanımını açısından geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda kurgulayıp kurgulamadıklarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, yazarın toplumsal cinsiyet rolünün kabalık tetikleyicisini kullandığı karakterin toplumsal cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Bu sonuç, kadın yazarların kadın karakterlerin dil kullanımını yeraltı metin türünün gerektirdiği doğrultuda olduğu iddia edilecek biçimde, erkek yazarların ise kadın karakterleri geleneksel roller çerçevesinde kurguladığını göstermektedir. Bunun bir nedeni olarak veri tabanındaki erkek yazarların romanlarında kadın karakterleri ana karakterlerin “sevgilisi”, “annesi” veya “öğretmeni” olarak hep ikincil ve edilgen rollerde konumlandırması olduğu savunulabilir. Bu durumda, erkek yazarların kaba dil kullanımıyla ilişkilendirilen grupların yaşantılarına odaklanan yeraltı edebiyatına metin türünde olsa da kadın karakterleri geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olarak, bu rollere uygun biçimde davranmaları gerektiği algısıyla söz konusu karakterleri kurguladığı da iddia edilebilir. Ayrıca, Hakan Günday’ın *Zargana* adlı romanında olduğu gibi, kadın karakterler “fahişe” olarak sunulsa dahi yazar söz konusu karakterleri sınırlı sayıda kabalık tetikleyici kullanacak biçimde kurgulamıştır. Bu saptama, veri tabanında eserleri incelenen erkek yazarların zihninde kadın karakterlerin, yeraltı dünyasına ait olsalar bile, geleneksel olarak kadınların daha kibar olmaları gerektiği önsayıltısı ile hareket

ettiklerini düşündürmektedir. Tüm bu bulgular, erkek yazarların metinlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiğini göstermektedir.

Çalışmamızda elde edilen sonuçların veri tabanında yer alan eserlerle sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Elde edilen sonuçların genellenebilmesi için daha fazla Türk yeraltı edebiyatı eserinin incelenmesi gerekmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarların herhangi bir çikara dayalı ilişkisi bulunmamaktadır.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında katılımcı kullanılmadığı için ilgili onaya yer verilmemiştir.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Bu araştırma ve araştırma ile ilgili tüm aşamalar iki yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Beebe, L. M. (1995). Polite Fictions: Instrumental Rudeness as Pragmatic Competence. *Linguistics and the Education of Language Teachers: Ethnolinguistic, Psycholinguistics and Sociolinguistic Aspects. Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics*, ss. 154-168. Georgetown University Press.
- Bonvillain, N. (1997). *Language, Culture, and Communication*. Prentice-Hall Inc.
- Brown, P. (1980). How and why are women more polite: Some evidence from a Mayan community. *Women and language in literature and society*, ss. 111-136. Praeger.
- Coates, J. (1986). *Women, Men and Language: A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language*. Longman.
- Cuddon, J. A. (2013). *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theories*. Wiley-Blackwell.
- Culpeper, J, Bousfield, D. ve Wichmann, A. (2003). Impoliteness re-visited: with special reference to dynamic and prosodic aspects. *Journal of Pragmatics*. 35: 1545-1579.
- Culpeper, J. (2016). Impoliteness Strategies. (İçinde) Alessandro Capone ve Jacob L. Mey (eds.) *Interdisciplinary Studies in Pragmatics, Culture and Society*, ss. 421-445. Springer.
- Demir, F. ve Kuş, Y. (2017). Yeraltı Romanlarında Anlatı Unsurlarının İşlenişi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 12(15): 277-296.
- Ercan, G. S. (2003). *Gazete Köşe Yazılarında Dil Kullanımı: Kaçınmalar ve Cinsiyet Değişkeni*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ercan, G. S. ve Yağcıoğlu, S. (2007). Gazete Köşe Yazılarında Kaçınma Kullanımı ve Cinsiyet İlişkisi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, ss. 1-16. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Ercan, G. S. (2008). *Türkçe Tarih Ders Kitaplarında Nedenselliğin Kurgulanması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, Ş. (2011). Yerin Dibi. *Notos, Dosya: Yeraltı Edebiyatı*, (29) 28-30.
- Goddard, A. ve Patterson, L. M. (2000). *Language and Gender*. Routledge.
- Gökalp Alparslan, G. G. (2009). 1980 Sonrası Türk Romanında Yeraltından Yükselen Sesler. *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss 17-27), Düzenleyen Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 27-28 Mart 2008.
- Holmes, J. (1995). *Women, Men and Politeness*. Longman.
- Kahraman, H. B. (2011). Yerüstünden Yeraltı Edebiyatına Bakmak. *Notos, Dosya: Yeraltı Edebiyatı*, (29) 22-26.
- Lakoff, R. (1975). *Language and Women's Place*. Harper & Row.

- Marakoğlu, O. (2011). Edebiyatın Edepsizliđi Ya Da Tutucu Olmayan Bütün Metinler Üstüne. *Notos, Dosya: Yeraltı Edebiyatı*, (29) 47-49.
- Mills, S. (2005). Gender and Impoliteness. *Journal of Politeness Research*, (1) 263-280.
- Öktem, A. (2011). Yeraltı Edebiyatının Temel Özellikleri ve Edebiyatımızda Yeraltı. *Notos, Dosya: Yeraltı Edebiyatı*, (29) 16-21.
- Parla, J. (2009). Kadın Eleştirisi Neyi Gerçekleştirdi? *Kadınlar Dile Düşünce*, ss. 15-34. İletişim Yayınları.
- Sarıdoğan, K. (9 Kasım 2011). *Yeraltı Edebiyatı'na Giriş*. <http://kalemkahveklavye.com/2011/11/yeralt-edebiyatna-giris.html>, (Erişim: 04.10.2017).
- Tannen, D. (1995). *You Just Don't Understand*. Ballantine Books.
- Trudgill, P. (2000). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. Penguin Books.
- Türkmenoğlu, S. (2013). Yeraltı Edebiyatı Bağlamında Bir Karşılaştırma: Dövüş Kulübü – Kinyas ve Kayra. *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(9): 2453-2463.
- Wardhaugh, R. (1998). *An Introduction to Sociolinguistics*. Blackwell.